

REITMANN MANÓ

Budapest, Tisza István ucca 7.

35 év óta fennálló, legjobb hírnévű örvendő szücs és szörme áru cég ajánlja rendkívül dusan felszerelt raktárát, nagyban és kicsinyben. — Mérsékelt árak. Izléses kivitel.

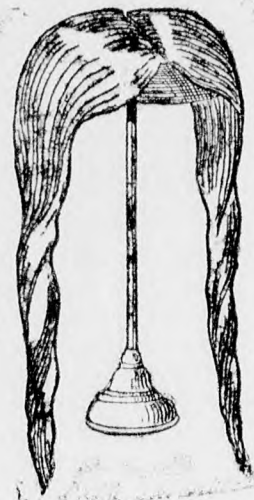
Szombaton és ünnepnapon zárva.

Blau Ignácné
hajüzlet.

Budapest, VII. ker., Csányi ucca 4.

DIVATOS kivitelű parókák minden kivitelben meglepő olcsó árakban készit FÜRTÖK, COPFOK SÁTLIK stb.

Az üzlet 64 év óta áll fenn!

EZÜST EVŐKÉSZLETEK

nászajándékok, briliáns ékszerek, gyöngysorok olcsón vásárolhatók

Schmelczner Benőné

Károly-körút 28 (Közp. városház fűkapunál)

Nagy szerencse érheti Önt az új évben és

3 milliárd koronát

nyerhet, ha nálam vesz részt a magyar királyi osztálysorsjátékban. Tehát vegyen vagy rendeljen sorsjegyet azonnal

Weiss Béla bankháznál Budapest, VII., Dob ucca 2a sz. Szombaton zárva

A sorsjegyek hivatalos árai:

Egész	Fél	Negyed	Nyolcad
120000 K	60000 K	30000 K	15000 K

Butori Butori!

Hálók, ebédők, uriszobák, club garnitúrák, stb. új és használtan átdoigozva. Bauné, Budapest VII., Wesselényi-u. 13. félem 2.

Közkívánatra

újra megújult fényesen átalakítva a REBENWURZL-féle פשר buffett. Budapest, VI., Laudon-u. 3.

Közkívánatra**Nyomtatványait**

Katzburg nyomdában készíttesse. Kazinczy ucca 35.

ÜGYNÖKÖK, kik megfelelő jutalék ellenében egy közkedvelt, hézagot pótló zsidó sajtó termék terjesztésével Budapesten vagy a vidéken foglalkozni akarnak, küldjék be ajánlataikat jelenlegi foglalkozás és referenciák feltüntetésével. Föltétlen megbízható. Jellegére a Zsidó Ujság kiadója.

Felhívás!

A szombatot tartó kereskedők, iparosok és vállalkozók, valamint az állástkeresők felhívattak, hogy a csornai „Máczkiké Hádász"-egyesület ingyenes állásközvetítését vegyék igénybe. Jelenleg állásnyerhetnek: 1 nőtlen rőtös segíté, 1 nőtlen üzletvezető vaskereskedésben, ki fűszerhez és tüvegezéshez is ért. — Állást keresnek; 1 tanonc textilszakmába, 1 gyakornok épületfakereskedésbe. Machziké Hádász Egyesület, Csorna, (Sopron m.)

Rézágy 1,200.000 K

Összecsukó ágy 280.000 „
Sodronyágybetét 220.000 „

Gyermekágyak, vasbutorok, mosdók, afrikamatracok olcsón

Somogyi és társa

Budapest, VIII, Hold-ucca 1. sz. Javításokat vállalunk.

Szombaton és ünnepnap zárva.

Orth. פשר

HOFFMANN-étterem Budapest, Révay-ucca 10.

Régi jó, elismert magyar polgári házi-konyha. Mérsékelt árak, menü-rendszer, kiszolgálás a házon kívül is. Elfogadása. Lakodalmakra és más ünnepekre külön terem rendelkezésre áll.

Állást nyernek.

SZORGALMAS 14—15 éves fiut tanulónak ellátással fölvezek. Szombaton zárva. Cim a kiadóban tudakolandó.

EGY jobb házból való fiu tanulónak vidéki, szombaton zárt üzletbe kerestetik. Cim csakis kettős levelezőlappal tudható meg a Zsidó Ujság kiadóhivataltól.

JÓBB orth. család keres házvezetésben jártas, lehetőleg németül beszélő leányt gyermekekhez. Ajánlatokat „Vallásos” jellegre alatt a szerkesztőség továbbítja.

Különféle.

SZOMBATOT tartó iparvállalat-hoz társ kerestetik Százötven—kétszáz millió korona tőkével. Ajánlatokat a kiadóhivataltalba kérünk „Régi cég” jellegre.

TANONC magas fizetéssel felvétetik, Katzburg-nyomda Budapest, Kazinczy ucca 35.

ORTHODOX kóser ebédkozást a bonanséknak a lehető legolcsóbb áron. Rapaport, Király-u. 8. I. 14

APRÓ HIRDETÉSEK.

Hirdetési díjszabás: Minden szó egyszeri beiktatása 1600, vastagon szedett, batikból 3200 korona. Állástkeresőknek 1000. Apróhirdetések felvétele: VII., Sip-ucca 10 — Jelleges levelek kettős borítékban ugyan oda intézendők. Apróhirdetések csak a díj előzetes lefizetése mellett közölhetők.

Házasság.

ÖCSÉM ki négy és fél évig volt pozsonyi bocher, kellő műveltségű, nagyon szimpatikus és üzletileg gyakorolt, 26 éves, be-nősülne szigorú orth., hozzá illő családba. Csinos, vallásos leányt keres. Nem nagy hozományra, de az üzletben való részese-désre reflektál. Kimerítő ajánlatokat „Boldogság 25” jellegre kettős borítékban a kiadóhivataltalba kértetik.

HATÁROZOTTAN szép és jósa-gos, vallásosan nevelt leányom részére, 23 éves, keresek intelligens fiatallembert, némi tanul-tudással, kit virágozó üzletembe társul vennék. Hozomány ezen kívül 50 millió és külön lakás. Ajánlatokat „Orthodox leány” jellegre a „Zsidó Ujság” kiadója-ba kérek.

FELTÜNŐ szép, 22 éves, ortho-dox nevelésű hugomat férjhez ad-nám intelligens, szigoruan vallásos emberhez, kinek megfelelő existenciája van. Hozomány 100 millió. Ajánlatok (kettős borítékban) „Mazel” jellegre a kiadóba bűldendők.

BENŐSÜLNÉ vallásos orthodox család kedves, jólelkű, művel-leányához jó családból való, textilszakmájú, jesiván tanult, értel-mes, tüchtig, 27 éves fiatallembert. Leveleket „Bitochan vecha'locho” alatt a kiadóhivataltal továbbítja.

Oklatás.

AZONNALI belépésre keresek orth. házból való okl. tanítónőt 2 kislánnyal mellé nevelőnőnek. Felvételre kettős borítékban ajánlatokat „Jó állás” jellegre a kiadóba.

VIDÉKRE kerestetik izr. tanítónőt ki polgári tanit. Cim kettős levelezőlappal által a kiadóhivataltól.

Állást keresők.

28 ÉVES orth. kereskedősegéd, azonnali belépésre állást keres. Leveleket „Ügyes elárusító” jellegre a kiadóhivataltal továbbítja.

PERFEKT gépirónó, hosszú ügy-vedi irodai gyakorlattal, állást keres. Cim: F. Sz. Király-u. 36. II. 9.

PERFEKT gyors- és gépirónó, gyakorlott tisztviselő, szombati megtartásával állást keres. „Vallásos” jellegre kiadóhivataltalba.

BUDAPEST 1925 OKTÓBER 23
5686 CHESVAN 5.**5000 korona**

I. ÉVFOLYAM. 3. SZÁM

ZSIDÓ UJSÁG

A MAGYAR ORTHODOX ZSIDÓSÁG HETILAPJA • MEGJELNIK HETENKIINT EGYSZER

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VII., SIP UCCA 10.
TELEFON: Jozsef 125-90.Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
GROSZBERG LIPOTELŐFIZETESI DÍJ: 1 ÉVRE K. 240.000
" " 12 " K. 120.000
" " 14 " K. 60.000**Három beszéd — és egy negyedik.**

A közelmult napokban közéletünk három kimagasló egyénisége mondott olyan tartalmu beszédet, amely a magyarországi zsidóságot közelről érinti és amelyet már csak ezért is zsidó felekezeti lap nem hallgathat el — beszélt azonban olyan egyéniség is, akit már nem mondhatunk közéletünk kimagasló alakjának. Mert abban mindenki igazságot fog nekünk adni, ha hangsúlyozzuk, hogy egymaga az udvari tanácsosi méltóság még nem teszi kimagasló alakká azt, aki ezt a címet valamikor valamiért elnyerte.

Ecclesia praecedet. Tartoznánk Magyarország hercegprímásának, a zsidóság által is végtelenül tisztelt egyházfejedelmének azzal, hogy első-sorban azt reprodukáljuk, amit ő mondott; tartoznánk Magyarország kiváló honvédelmi miniszterének, gróf Csáky Károlynak, valamint nemkülönben Schandl államtitkárnak is azzal, hogy a hercegprímás szavainak ismertetése után olvasóinkkal az ő nyilatkozataikat ismertetjük, de a dolgok sorrendje úgy követeli, hogy legelőször is az udvari tanácsos ur szavaival foglalkozzunk, annak az urnak szavaival, akit mi nem tartunk közéletünk kimagasló alakjának.

Ezt az urat dr. Havass Rudolf urnak hívják, aki valamikor a fővárosi nyolcadik kerületi liberális Hűvöspárt tagja volt. Hogy most milyen pártba tartozik, azt nem tudjuk, nem is vagyunk rá kíváncsiak.

Nos, ez a dr. Havass Rudolf udvari tanácsos ur ő méltósága egy banketten, melyen a hercegprímás is résztvett, felköszöntője keretében hangsúlyozta, mennyire szükséges a kereszténység felsorakozása a zsidóság ellen. Hogy a zsidóság megint felemelte a fejét stb., tehát meg kell törni és le kell törni a zsidóságot, ami azonban csak úgy lehetséges, ha a kereszténység is olyan egységes lesz, mint a zsidóság. Nem kommentáljuk a méltóságos ur beszédjét, amely, hogy a szavakkal

játsszunk, cseppet sem volt az általa viselt méltóságához méltó; nem vitatkozunk vele és nem is igyekszünk őt álláspontja helytelenségéről meggyőzni; az ővével ellenkező igazság érveit sem óhajtuk felsorakoztatni. Megtette mindezt helyettünk Magyarország hercegprímása, a magyar kereszténység leghivatottabb vezér-férfia, aki a méltóságos ur felköszöntőjére így válaszolt:

„Nyomatékosan hangsúlyozni kívánom, hogy ma semmi szükség sincs a zsidóság ellen való egységes felsorakozásra, mert ez a veszély korántsem oly nagy, amilyennek egyes emberek feltűntetik. Csak a hithez való elszánt ragaszkodásra van szükségünk, hogy a veszély, mely az országban újból jelentkezik, a kommunista felfordulás veszélye, nagyra ne nőhessen. Ez a veszély az, ami ellen küzdenünk kell!”

Hírsorsosaink százezreivel együtt szivből köszönjük a fenkölt lelkű egyházfejedelmnek, hogy dr. Havass Rudolf ur „mindenárónkodását” így a lime visszautasította, a méltóságos urtól pedig bátrak vagyunk megkérdezni, mit érzett ő akkor, mikor a hercegprímás ur ő eminenciája oly apostoli nyíltsággal rácsáfolt?

— A kommunista veszélyről beszélt Gyöngyösön gróf Csáky Károly honvédelmi miniszter is és mikor a kommunistákról, mint extrém irányu elenről beszélt, hozzátette, hogy „van más irányu extrém elem is, ezek keresztényeknek nevezik magukat, de nem a szeretetet, hanem a gyűlölködést hirdetik”. — (Ehhez mit szól, dr. Havass ur?) „Nem tehetjük magunkévá a jelszót, — folytatta a miniszter, — amely azt hangoztatja, hogy mindenki aki nem követi a mi vallásunkat, az emberi összeségből kizárandó.”

Ugyanott Schandl Károly államtitkár is óva intett attól, hogy „egyetlenkedést és elégedetlenséget szit-

sunk, hanem dolgozzunk. Kerüljük mindazokat, akik viszálykodást hirdetnek.”

Ime, három beszéd, helyesebben három beszédből kiragadott három nyilatkozat, nyilvánosan, a forumon tett hitvallás... és a negyedik, dr. Havass Rudolf udvari tanácsos ur ő méltóságáé. Etiam verba et orationes ponderantur!

Most nem olvasóinkat, nem zsidó testvéreinket, hanem elfogulatlanul ítélő másvallású testvéreinket kérdezzük: kinek a véleményéhez csatlakoznak? A hercegprímáséhoz, aki bizony jól meggondol és megfontol minden szót, mielőtt kiejtené; a miniszterhez és az államtitkárhoz, akik szintén, már felelőségük tudatában is, a legmesszebb menő kritika és revízió alá vesznek mindent, amit a nyilvánossággal közölnek — vagy pedig dr. Havass ur véleményét teszik-e a magukévá, aki úgy, a fehér asztal mellett, egyik fogás és a másik között, szuverén felelőtlensége tudatában, kiadta magából, ami benne szorult? Meg vagyunk róla győződve, hogy elfogulatlanul gondolkozó és az igazság iránt fogékony más vallású testvéreink is hidegen el fognak menni — vagy már el is mentek — az udvari tanácsos urnak minden ténybeli alap nélkül való üres frázisai mellett. De meg vagyunk győződve arról is, hogy maga a méltóságos ur sem hlte azt, amit mondott, mint az egyszeri kis szabó, aki az egyetlen volt, ki az egész hitközségben a megválasztandó rabbi ellen szavazott. Megkérdezték tőle, miért tette ezt s erre így válaszolt: — Ha én is a rabbi mellett szavaztam volna, ez tán évek múlva sem tudta volna meg, hogy a világon vagyok, mert én csak jelentéktelen kis szabó vagyok; így azonban, hogy ellene szavaztam, már kénytelen kelletlen tudomást kell hogy vegyen személyemről.

Budapest.

Dr. B—g.

Üdvözlő levelek a Zsidó Ujsághoz.

Ezen levelek közül azokat, melyek főt. főrabbitól származnak, később fogjuk egy csokorba kötni; egynek kivételével, amelyet klasszikus héber versformája kedvéért ma közlünk. A többi üdvözlőlevelek főmegéből egyelőre a következőket ragadjuk ki:

Wien, 5686, Tisri hó 14-én.
 A Zsidó Ujság szerkesztőségének, Budapest.
 Legnagyobb örömről szolgál Önöket azon alkalomból legmelegbben üdvözölhetni, hogy a magyar zsidók részére orth. zsidó lapot alapítottak. Amióta az Önök fő-szerkesztője, Groszberg ur bevált vezetése alatt megjelent „Allgemeine Jüdische Zeitung“ a háborus események folytán többé nem jelenített meg, a híthű zsidóság hiányát érezte azon szócsónak, mely: kifelé és befelé érintkezhetett volna. Az Önök új alapítása által ezen súlyos hiányon segítve lesz és mi Önöknek ezen magasztos feladathoz szerencsés eredményt kívánunk.
 Kiváló tiszteletünk kifejezése mellett, vagyunk az Agudasz Jisroel sajtóirodája:
 Stroh, Dr. Pollák, titkár. főszerkesztő h.

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!
 Kiskunfélegyháza. 1925. okt. 8.
 A szerkesztésében megjelenő Zsidó Ujság című hetilapjából küldött mutatványszámot köszönettel vettem és örülök, hogy a magyar orth. zsidóság kezébe ismét egy hozzá méltó, egész ízében magyar és valóságos szellemben szerkesztett ujságot ad. Ismerve igen tisztelt Szerkesztő ur eddigi működését, bizalommal fogadom a hazai orth. zsidóságot érdeklő vállalkozását, melyhez sok szerencsét kívánok. Egyben kérem a lapot részemre rendszeresen küldetni és vagyok szívélyes üdvözlétem kifejezése mellett
 hitrokoni tisztelettel
 Frank Miksa hitk. elnök,
 a Magy. ált. takarékp. rt. igazgatója.

Megnyitni Budapest legolcsóbb selyem- és szövetáru üzlete
 Erzsébet-körút 24. (Ryal-orfeummal szemben).
 Szombat és Ünneppnap zárva

A Zsidó Ujság Tekintetes Szerkesztőségének, Budapest.
 Örömmel üdvözöljük a Zsidó Ujságot, a némaságra itelt orthodoxia megmozdult ajkát. Bizton hiszünk, hogy ősi hitünknek hí katonája és erős vára lesz. Zsidó kötelességünknek teszünk eleget, mikor a mai napon a félévi előfizetési díjat beküldjük. Szerkesztő urnak igaz tisztelettel és nagyrabecstüléssel
 Balassagyarmat, 5686. okt. 9.
 Chevra Tiferesz Bachurim.

תחי
 כל מסלנה כל חברה עין עתון סורי
 ובאין עתון הוא נאלמה דמוי
 כי בעת צרה פצע ומכה מר
 אין שומע צעקתה כמו אסורה בשבי
 ויצאה מן הכלל הארמאדאקס
 בחברתה האני ובמפלגתה שעורתי
 אין פה אורקן ושערי כח שא
 לכן הבו לה עתון ותקום לתחי
 העתונות שהיתה ברוח הדת עשיר
 ותחי ככלי אובר בשנות המלחמה
 הידישע צייטונג הקימו לתחי
 הרמזה מאשפות הפיתו בה נשמות
 היהדות המסורה הפיצה בנעומה
 ובאור הדת האורה כל שמועה
 ומדרך עמו מכשילות הרומה
 ובה היא ראווה להקימו לתחי
 לכן יהי לציון לראים שבמדינת
 עת כי מעפרה התנער עתונותם
 יקומו ויעורוה ויעמדו לימניה
 וישחרו בעדה מכחם והונם
 באלטשווא. שמיאל הקי נאטטלעב.

Noé galambja — I-ten galambja.

Irta: Dr. Flisohar Jakob
 kunszentmiklósi rabbi.
 ולא מצאה הונת מנוח לכף הנדה
 ותשב אלו אל ההבה... וכראשית
 ה' מ'... אלו מצאה מנוח לא
 היתה הונת נדרש רבה.
 ... És kibocsájtá Noé a galambot, — de a galamb nem talált nyugvóhelyet magának és visszatért a bárkába. (Mózes I., 8. fej. 9. vers). Midrás: Ha talált volna nyugvóhelyet, nem tért volna vissza...

Mint Noé galambja a végtelen vizek felett, akként szállong-repdes I-ten galambja: Izrael az Idők és Történesek Oceánja felett. Alatta zúg és harsog a viharok haragvása, véresen csapnak fel a tajtékzó hullámok, s a gyenge, lihegő galamb a viharvert a Izrael hiába keres-kutat egy biztos kis zúgot, egy kis menedéket: — „a galamb nem talál nyugvóhelyet magának“...

Miért van az, hogy ilyen עני מיער הוהה viharvert, szárnyatépett galamb Izrael, miért van az, hogy két ezredév óta bolyong galamb-Izrael a golusztengeren, pusztító orkánok, tomboló hullámok kataraktája felett, sehol sem talál nyugvóhelyet, sehol sem menedéket, sehol sem enyhe fészket — s ha néha-néha kissé elcsendesül a vihar és sikerül kissé enyhe szigetre, biztos talajra jutnia: még le sem rázta magát, még ki sem pihente magát, még fészket sem épített — és már is újból felharsog a kegyetlen vihar, gyűlölethullámok bösz árja önti el a kis szigetet és újból hazátlan lett, újból bolyongva repdes a végtelen vizek felett viharvert, szárnyatépett Izrael: I-tennek galambja.

Miért a golusz? miért a kétezeréves hazátlan bolyongás?
 — Azért van ez így, mert mint a Midras mondja: „ha talált volna nyugvóhelyet magának, nem tért volna vissza“...
 Mert volt egyszer fészke, otthona. biztos hazája galamb-Izraelnek: Erec Jisroel, Kanaán országa, Igéretnek földje, Világ gyönyörűsége. De a föld, a biztos otthon, a dúsatermő talaj: ez lett épp a veszte, bukása, halála. Azt hitte Izrael, hogy most már ő is olyan, mint minden más országbiro nemzet: a földje, az ország: ez mindene, ez az erő, ez a hatalom, ez a cél és semmi másra már szüksége nincsen — és elfelejtette hogy az ő ereje, az ő hatalma, az ő célja nem a föld, nem az ország, hanem az Ige, a Tóra, — az I-ten! És ezért a katasztrófális eltévelyedésért el kellett veszíteni hazáját s a golusz ten-

gerére, a goluszszenvedések fájdalommal-nevelő iskolájába kellett jutnia, hogy napról-napra megismerje, lelkébe vésse a nagy igazságot, hogy nem a föld és az ország, hanem I-ten oltalma az ő életének alapja. Zugtak, tomboltak a viharok, égig csaptak a tajtékzó hullámok az Idők és Történesek tengerén napról-napra látott Izrael hatalmas országokat, világbirodalmakat összeomolni és megtanulta Izrael: így omlik össze, így semmisül meg minden földi erő, minden földi hatalom és nincs biztonság és erő nyújtó hatalom csak egy: I-tennek oltalma! Egy egész világ gyűlöletének, üldözésének rőt hullámai csapdosták körül, nyaldosták körül kicsiny Izraelt: és Izrael napról-napra látta, hogy a földi erők törvényei szerint néki el kellett volna pusztulnia az ezerszeres tulerő alatt, — de ehelyett ők: a hatalmasok semmisültek meg és ő, a gyenge megmaradt s ebből megtudta, hogy az ő életének alapja nem földi erő, hanem földfeletti hatalom: I-tennek oltalma!
 Erre volt hivatva a Golusz Izraelt megtanítani. És ezért közben időről-időre I-ten próbát tett Izraellal: vajjon a golusz nevelés már elérte-e a célját, vajjon elég erős-e már Izrael i-tenhite, erős-e annyira, hogy nem árt meg neki már a föld, hogy biztos talajon állva is nem a földben, hanem I-tenbe helyezi élete bizodalját? Hogy — ha a próbát jól kiállotta — majd nyugodtan visszavezethető legyen az őt váró ősi földre és ne fenyegetse már többé az a

veszély, hogy saját földhöz, országhoz jutva újból visszaesik a föld i-tenítésének golusztokozó bünébe.
 De mindeddig még Izrael, fájdalom, gyengének bizonyult. Valahányszor lecsendesült kissé a vihar és biztos talajt érzett lába alatt Izrael, valahányszor megszűnt kissé a gyűlölet, üldözés tengerének hullámverése és nyughelyre jutottak vélte magát Izrael, rövidesen megfélekedezett I-tenéről, földi bálványokat imádozott, és elfelejtette a bárkát, Tórahitének bárkáját, amelyben őt I-ten visszavárta. Miként a Midras mondja: „ha nyugvóhelyet talált volna, nem tért volna vissza“...

És ezért kellett a földnek rövidesen mindig újból meginogni Izrael lábait alatt, ezért kell jönnie újból a Golusz hullámáradatának, hogy elvesztvén a bünokozó földet a lábait alól, újból felemelkedjék galamb-Izrael a harsogó habok közül az ég felé és nem találván nyugvóhelyet lábainak, visszatérjen a bárkába „Tórahitének bárkájába, ahol őt I-ten várja“...

De ha majd elég erős lesz Izrael, hogy nyugvóhelyet találva sem fogja elfelejteni az ő bárkáját és biztos földi talajjal a lábait alatt is csak I-ten gondviselését érzi élete alapjának: — akkor meg fog majd szünni a Golusz tengerháborgása, elül a szenvedések özönvívzuhata, felragyog az ég, felcsillog a szivárvány és feltündöklök a messiási idők boldogságos Napja!

TÁRCA

Egy zsidó anya áldozatkészsége.

Gelb ur nagyon becsületes, de nagyon szegény zsidó itt Budapesten. Földi javakkal nem áldotta meg az I-ten, sőt még a „lechem lechol úbeded libos“, a mindennapi kenyér és a legnélkülözhetlenebb ruha is csak szűken volt a háznál, de ha két fiára gondolt, Dávidra és Simonra, akkor bizony elfelejtette, hogy ő szegény ember, hanem gazdagnak, I-tenről javakkal dusan megáldottnak képzelte magát. Hasonlóképen felesége, akinek pedig csak most is nagy gondokat okozott, hogy „miből csináljon Jom-tovot“?
 Gazdagságuk volt a szegény szülőknek a két fiu, mert mindakettő nagyszerűen tanult; a beledi jesiván tanult az egyik, a pápán a másik és mindakettő kitűnő bizonyítványt hozott haza a jesiva vezetőjétől.
 Mert hát a Szűkezs-ünnepre hazajöttek a fiuk, hogy családi körben töltsék el az öröm napjait, a vígdozás szép ünnepét, a „zman szimchoszenü“t, és bizony csak a hasonló helyzetben levő apa, anya képviselheti el Gelbék örömét, mikor a sátor-

ban ebédnél, vacsoránál ültek és nem mult el közös étkezés anélkül, hogy a két fiu alapos tudásra valló Divré torát ne mondott volna. Sőt akárhányszor megesett, hogy tűzes pilpulba elegyedtek és mindegyik nyomós érveket sorakoztatott fel a maga állításai támogatására.
 Hogy ragyogott ilyenkor Gelb úr arca, és felesége is, jóllehet csak keveset értett a tudós vitaközlésből. Gelbné asszonyom is csupa boldogság volt. És mikor ura látta az asszony nagy lelki örömét, halkan így szolt hozzá: — Hát nem szivesen veszem magamra akár a nélkülözést is, csak hogy taníthassam ezt a két, nagy reményekre jogosító gyermekünket?
 Így mult el Szűkezs első két napja, így Cholhamoed egy-két napja is. De mennél inkább közeledett az ünnep vége, ami azt jelentette, hogy vége a vakációnak ismét jesivára kell küldeni a két fiut, annál borusabb lett az öreg Gelb arca. Ez a nagy kérdés: miből? vetett sötét árnyékot az arcára. Miből küldjük el a fiukat, mikor egyelőre annyi pénzem sincs, hogy az uti-költségeket fedezhessem?
 Az asszony biztatta ugyan a férjét, hogy I-ten majd segíteni fog, de ahogy Hosánorabbó délelőttje elmúlt és már készültek a Seminiáceresre és még nem volt itt a várva-várt felsőbb segítség: Gelb ur bi-

Kolozsvári levél.

Kolozsvár, 1925. okt. 18.
 — Saját tudósítónktól. —
 Örömmel jelentem, hogy a regátbéli (ó-romániai) területen lakó orthodox zsidók külön autonómiára vonatkozó kérelme nemsokára kielégítő módon fog elintéztést nyerni. Mint jó forrásból értesülök, a román kormány elismervén az orthodox zsidók jogos állásfoglalását, legközelebb vagy törvényben, vagy pedig rendeletileg ki fogja mondani, hogy Ó-romániában az orthodox zsidók külön autonómiai alapon szervezhetnek, épügy, amint ez az erdélyi részekben is érvényben van.

Az erdélyi és bánáti zsidó hitközségek küldöttsége pár nappal ezelőtt megjelent a román közoktatásügyi miniszternél és memorandumot nyújtott neki át, melyben a magánoktatásról szóló törvényjavaslattal kapcsolatban a magyar anyanyelvűség elismerését követeli a román imperium alá került zsidók számára.
 Ebben a memorandumban, melyet a küldöttség a külföldi sajtónak megküld, utalás történik az elmentésre, mely a vonatkozó törvényjavaslat rendelkezései és a megokolás ama része között fenforog, mely az új törvény céljául azt tüzi ki, hogy a román többség

zony komor gondolatokkal ment a záróünnep elé. Mi lesz a fiukkal, ha nem küldheti őket vissza a jesivára?
 Mikveba menet csatlakozott hozzá egy ismerőse. Kereskedő volt, vallásos ember, szombaton és ünneppnapokon zárva tartotta üzletét. Ez így szolt Gelbhez:
 — Mondok magának valamit, barátom. Most már talán eleget tanultak a maga fiai. Én alkalmazom őket az üzletemben és tisztességes fizetést nyújtok nekik. Így nemcsak hogy maga megszabadul a továbbtanítás gondjaitól, de fiai keresete könnyíteni fog a háztartása gondjain is.
 Otthon elmondta ezt a dolgot az asszonynak, de ez csak a fejét rázta. — Nem bírok megbarátkozni a gondolattal, — így szolt — hogy a mi fiaink ne folytassák tanulmányaikat. Azt mondta az a kereskedő, hogy már eleget tanultak, de hát lehet-e a Tórából eleget tanulni? Nem, nem, édes férjem; még ne határozzunk, hanem várjunk. Hát ha a Legfelsőbb más uton küld segítséget?
 A Seminiáceresz bizony félig-meddig nyomott hangulatban mult el, de Szimchas-tóra este, mikor Gelb ur fiaival a templomból hazajött, Gelbné asszony kitörő örömmel fogadta. — Itt az I-ten segítése, — újjongott és valamit szorongatott a kezében.

és a nemzeti kisebbségek között bizonyos szellemi egységesség teremessék meg. De ez ellen a mindennapi életben oly jelenségek szólnak, amelyek által a zsidó ifjúság tanszabadsága lépten-nyomon korlátokba ütközik. Ehhez járul, hogy a törvényjavaslat egynemely rendelkezése még különösen alkalmas arra, hogy a zsidó felekezeti oktatás elnyomására törekvő áramlatot romboló hatásában még támogassa. Így például a törvényjavaslat 8-ik szakasza úgy rendelkezik, hogy magántestületek, tehát zsidó hitközségek is, sem tanítóképzőket, sem más főiskolai jellegű tanintézeteket nem tarthatnak fenn, ami következetesen oda kell hogy vezessen, hogy a most még fennálló zsidó felekezeti iskolák néhány esztendő múlva felekezeti tanerők nélkül fognak maradni, mert az állami tanintézetek, különösen az egyetemek, a zsidó ifjak felvételét és szakképzését minden lehető ürüggyel megnehezítik, illetve megakadályozzák. Ezenfelül a javaslat 17. szakasza úgy rendelkezik, hogy a magániskolák külföldi származású tanerőket sem alkalmazhatnak, még akkor sem, ha ezek hajlandók volnának a román állampolgárságot megszerezni és egész életüket a nyilvános oktatás szolgálatának szentelni. A törvényjavaslat 35 és 36-ik szakasza is közelről érinti a zsidó felekezeti oktatást. Ezek a szakaszok t. i. úgy rendelkeznek, hogy a nem román anyanyelvű és nem román szülőktől

— Mi az, mi az? kérdezte Gelb ur.

Nagy az I-ten és hatalmas, — lelken-dezett Gelbné. — Idejében küld ő segítséget, ha neki úgy tetszik.

— De mondd el már végre, hogy mi történt?

— Emlékszel, — felelte az asszony — hogy ezelőtt tíz esztendővel, akkor még jó módban voltunk, érthetetlenül eltűnt az értékes briliáns butonóm. Nem találtuk meg sehol és már gyanúsítottuk akkori cselédünket, hogy ő lopta el. Most este valamit kerestem a szekrényemben s ekkor kezembe került egy kis skatulya, amiben régi csattokat, gallér-gombokat stb. tartottam. Nos ez a skatulya, ahogy a kezembe vettem, lecsett a földre és tartalma kiborult. Hát ott volt a szertegurult gombok között az én butonóm. Nos, jomtov után, b'li néder zalogba teszem és abból, amit kapok rá, fiaink egy esztendőig nyugodtan tanulhatnak.

— Nem esik nehezedre ez az áldozat?

— kérdezte Gelb ur megalottan. — Most ékeskedhetnél butonjaiddal és te zalogba akarod tenni?

— Nem esik nehezemre, — felelt meggyőző őszinteséggel az asszony — Hát er annyit száz ilyen buton is, mint a szent Iórának csak egyetlen be-úje is? bizony nem er.

Bihari S.

származó tanulók által látogatott iskolákban az oktatás a tanulók anyanyelvén is történhetik, de ezek az iskolák csak olyan tanulókat vehetnek fel, akiknek anyanyelve azonos az illető iskolák oktatási nyelvével. Ebben a tekintetben a javaslat megengedi, hogy más felekezelő, de ugyanolyan anyanyelvű tanulók anyanyelvüknek megfelelő felekezeti iskolába járassanak. A katolikus iskola tehát felvehet református, lutheránus és unitárius vallású tanulókat is, feltételezve, hogy anyanyelvük azonos az illető kath. iskola oktatási nyelvével, csak a zsidó felekezethez tartozóknak nem adatik meg ez a kedvezmény, amennyiben a javaslat 36-ik szakasza előírja, hogy a zsidó felekezeti iskolák anyanyelve a román nyelv kell hogy legyen, tehát a magyar vagy német anyanyelvű zsidó tanulók sem az állami iskolák magyar vagy németnyelvű osztályaikba, sem olyan magániskolákba nem vehetők fel, amelyeknek nem a román nyelv az oktatási nyelvük. Viszont zsidó felekezeti iskolák csak zsidó vallású tanulókat fogadhatnak be. Ezek az intézkedések nemcsak az évszázados hagyományok szellemében kialakult mindennapi élet követelményeibe ütköznek, hanem az alkotmánytörvényben lefektetett jogegyenlőség és tanszabadság elvébe is. Sehol a világban nem lehet valamely felekezethez előírt, melyik legyen az anyanyelve, csak ez a törvényjavaslat kísérli meg ezt az újítást. Az anyanyelv mindentől ethnikai adottság, melyet nem lehet magyarosztatásokkal a maga valójából kiforgatni. Az erdélyi zsidóság anyanyelve, mint a multban, úgy ma is, a magyar, amit senki kétségbe nem vonhat. Követeli tehát elismerését annak, hogy épen oly mértékben és ugyanolyan feltételek mellett, mint a többi felekezet, ő is felekezeti tanintézeteket fentartihasson és a nyilvános oktatásnak szentelhesse, mert hiszen a zsidó felekezet ugyanolyan jogokkal kell hogy bírjon, mint a többi felekezet.

Brünn L.

Sirkövek
מצבות
Adler J. sirkóráktárában
Budapest, VII. Károly-körút
Szombaton és ünnepnap zárva

Az orthodoxia hivatalos képviselője.

Miskolcra kaptak a következő sorokat:

Tekintetes Szerkesztőség!

A magyarországi orthodox zsidóságnak körülbelül 7 éven át tartott saját sajtónélkülségi helyzetére jellemző, hogy mindeddig azt sem tudja, kikből áll tulajdonképpen a hivatalos országos képviselője, kik vannak az orthodox 100-as bizottságban, tehát kikre van bízva az orthodoxia ügyeinek, sorsának intézése? Hét pecséttel lezárt titok ez mindmáig az orthodox nagyközönség előtt, mert a neolog sajtó, amelyre — példátlanul áll ez az egész világon — Magyarországon eddig az *orthodox* zsidóság is rá volt utalva — annyira sem tartotta érdemeseknek az orthodoxokat, hogy hivatalos országos képviselőjük névsorát leközzölje. Nem tartotta arra érdemeseknek, jöllehet mi orthodoxok őt eddig tömeges előfizetésekkal, magánhirdetésekkal és hivatalos pályázatokkal bőségesen elláttuk, mondhatni, tömtük.

Őn, tekintetes Szerkesztő ur, valószínűleg nem szokta olyan figyelemmel kísérni a neolog sajtót, mint mi, szegény vidéki orthodoxok, akik *külföldi* zsidó újsághoz sem jutottunk, tehát Őn aligha tudta eddig, hogy a neolog sajtó az orthodox közönséget nem részesítette abban a — kegyben, hogy az orthodox országos képviselőiség tagjai névsorát nyilvánosságra hozza. Miután ezt most Önnel, t. Szerkesztő Ur, közlöm, nem kétkedem, hogy ezen hiányt a Zsidó Ujság rögtön pótolni fogja.

Miskolc, okt. 20 Kiváló tisztelettel
Klein Z.

Tényleg nem volt tudomásunk róla, hogy igen tisztelt neolog lap-társunk, aki eddig sajtó tekintetében az *orthodoxiában* is dominált, nem tartotta érdemesnek a szóban-forgó névsor leközzölését. Így *reánk* hárul az a furcsa feladat, hogy a még 1923. májusában megválasztottak névsorát, tehát ezt a *harmad-féléves* „ujdonságot“ most hozzuk köztudomásra. Még pedig:

A központi bizottság világi tagjai:

1. Óbudai Freudiger Ábrahám, Budapest.
2. Óbudai Freudiger Lipót, Budapest.
3. Korein Dezső, Budapest.
4. Paskusz Károly, Csorna.
5. Bernfeld Sámuel, Debrecen.
6. Mandula Mór, Miskolc.

7. Friedmann Hermann, Mándok.
8. Steiner Vilmos, Pápa.
9. Hartstein Mátyás, Sátoralfajuhely.
10. Lipschitz Adolf, Sátoralfajuhely.

Póttagok:

1. Diamant Jakab, Budapest. (Meghalt)
2. Schwarz Izidor, Győr.
3. Weisz Gáspár, Tiszafüred.

Rabbi tagjai:

1. Reich Koppel kir. tan., Budapest.
2. Strasser Salamon, Debrecen.
3. Rosenbaum Mózes, Kiszvárd.
4. Felner Joel, Sátoralfajuhely. (Megh.)
5. Siberstein Josua, Vác.

Póttagok:

1. Grünfeld Simon, Büdszentmihály
2. Benedikt Márk, Szombathely.

Az országos képviselőiség (100-as bizottság) világi tagjai:

1. Óbudai Freudiger Ábrahám, Budapest
2. Óbudai Freudiger Lipót, Budapest.
3. Diamant Jakab, Budapest. (Megh.)
4. Friedmann Izidor dr., Budapest.
5. Ehrenfeld Sándor, Budapest.
6. Klein Márkus, Budapest.
7. Korein Dezső, Budapest.
8. Schlesinger Adolf, Budapest.
9. Grossberg Lipót, Budapest.
10. Deutsch Adolf dr., Budapest.
11. Weisz Károly, Balassagyarmat.
12. Weisz Armin, Balassagyarmat.
13. Grünwald Kálmán, Békéscsaba.
14. Bierman Herman, Büdszentmihály
15. Berger Benő, Beled.
16. Paskusz Károly, Csorna.
17. Szofer Mór, Csorna.
18. Klein Izidor, Czellődmölk.
19. Bernfeld Sámuel, Debrecen.
20. Krausz Mór, Debrecen.
21. Klein Ignác, Debrecen.
22. Blasz Ede, Debrecen.
23. Herzl Sámuel, Dunaföldvár. (Megh.)
24. Spitzer Arnold, Győrsgiget.
25. Schwartz Izidor, Győr.
26. Steiner Salamon, Gyömöre.
27. Zipszer Henrik, Hegyalja-Mád.
28. Lefkovits Miksa, Kiszvárd.
29. Kecskeméti Izidor, Kecskemét.
30. Mandula Mór, Miskolc.
31. Feldmann Mór, Miskolc.
32. Löw Jeromos, Miskolc.
33. Neumann Ede, Mezőkövesd.
34. Friedmann Hermann, Mándok.
35. Lefkovits Jenő, Nyirbátor.
36. Németi Sándor, Nyiregyháza.
37. Schwartz Ede, Nyiregyháza.
38. Freund Lajos, Paks.
39. Weisz Sámuel, Paks.
40. Ungár Salamon, Paks.
41. Gestetner Izsák, Pápa.
42. Steiner Vilmos, Pápa.
43. Marton I. L., Pápa.
44. Szofer Jenő, Putnok.
45. Weisz Herzog, Putnok.
46. Lipschitz Adolf, Sátoralfajuhely
47. Hartstein Mátyás, Sátoralfajuhely.
48. Teitelbaum Lipót, Sátoralfajuhely.
49. Weinberger Izsák, Sátoralfajuhely.
50. Schiff Ödön, Sopron.
51. Friedmann Izidor, Sopron.
52. Kornitzer Salamon, Szerencs.
53. Neustadt N., Szombathely.
54. Frei Sámuel, Szombathely.
55. Rauchverger Mór, Salgótarján.
56. Schwartz Adolf, Sárvár.
57. Frenkel Dezső, Tokaj.
58. Weisz Gáspár, Tiszafüred.
59. Hirschfeld Aron, Vác.
60. Gold Vilmos, Várpalota.

Póttagok:

1. Schrelber S., Budapest.
2. Kornitzer Imre, Budapest.
3. Krausz S. L., Bonyhád
4. Reiner Soma, Eger.
5. Szafir Jakab, Gebe.
6. Lamm Arnold, Kemece.
7. Weisz Mózes, Makó.
8. Stern József, Nagykálló.
9. Schlesinger Samu, Szarvas.
10. Löwinger Sándor, Vác.

Az országos képviselőiség (100-as bizottság) rabbi tagjai:

1. Reich Koppel kir. tan., Budapest
2. Deutsch József, Balassagyarmat.
3. Grünfeld Simon, Büdszentmihály.
4. Friedmann Miksa, Berettyóújfalú.
5. Cseh József, Borsodmezőkeresztes.
6. Schlesinger Mózes, Bodrogkeresztúr. (Megh.)
7. Kohn József, Bonyhád, (Elkölt.)
8. Silberstein Aron, Beled.
9. Kohn Farkas, Csorna.
10. Strasser Salamon, Debrecen.
11. Schreiber Simon, Eger.
12. Csillag Emánuel, Földes.
13. Snyders Bernát, Győr.
14. Winkler Lipót, H-Mád.
15. Czilron Farkas, H-Dorog.
16. Schreiber József, H-Sámson.
17. Rosenberg Ignác, H-Hadház
18. Güncz Jakab, H-Böszörmény.
19. Grossmann M. Lajos, Heőcsaba.
20. Rosenbaum Mózes, Kiszvárd.
21. Jungreis Izidor, Mezőkövesd.
22. Vorhand Mózes, Makó
23. Austerlitz Sámuel, Miskolc.
24. Teitelbaum Naftali, Nyirbátor.
25. Bródi Emánuel, Nagykálló.
26. Grünwald József, Nyirvaia.
27. Widder Sulem, Nyiregyháza.
28. Friedländer Hermann, Olaszliszka.
29. Szofer Simon, Paks.
30. Tannenbaum Márton, Putnok.
31. Felner Joel, Sátoralfajuhely (Megh.)
32. Meisels Dávid, Sátoralfajuhely.
33. Schück Manó, Szikszó.
34. Pollák Sándor, Soltvadkert
35. Benedikt Márk, Szombathely.
36. Fried Joachim, Sajószentpéter (Megh.)
37. Strasser Akiba, Tokaj (Megh.)
38. Rosenbaum Lipót, Tállya.
39. Rosenberg Saul, Ujfehértó.
40. Silberstein Josua, Vác.

Póttagok:

1. Halpert Salamon, H-Nánás.
2. Löblovits Bernát, Kiskőrös.
3. Teitelbaum Dávid, N. Ecsed.
4. Katzburg Miksa, Ózd.
5. Gottlieb Sámuel, Tolcsva.

Mindazon

olvasóinkat, kiknek a Zsidó Ujság első számára már nincs szükségük, igen kérjük, hogy lapunk ezen (1-ső) számát (600 koronás bélyeggel bérmentesítve) nekünk rögtön visszaküldeni sziveskedjenek, mert erre utánpótlás céljából multhatatlanul szükségünk van. A Zsidó Ujság első számának szives visszaküldését még az esetben is kérjük, ha az már rongált állapotban volna. Előre is köszönet!

A Zsidó Ujság kiadóhivatala.

Berlini levél.

— Saját tudósítónktól. —

Berlin, 1925 október 18-án.

Ma nem is a szélesebb néprétegekben, de irányadó és illetékes felsőbb körökben már észlelhető a zsidóságra nézve valamelyes kedvezőbb áramlat. Így a németországi zsidó-frontatonák legutóbbi kongresszusán Hessen állam elnöke, von *Ulrich* is megjelent, ott a birodalmi kormány képviselőjében beszédet mondott és egyebek közt így nyilatkozott: „A zsidó nép története az emberiség története ennek barbár korszakától a civilizáció korszakáig. A zsidóságnak elvitathatatlan igénye van az egyenjogúsághoz, amit csak a német nemzet *szégyenfolttja*, a német fajvédők, nem akarnak elismerni. De hála I-tennek, mind kisebb lesz azok száma, akik az antiszemita uszításokra hallgatnak. . . . Az Önök egyesületének az a célja, hogy a német zsidóság teljes egyenjogúságát kiküzdje. Kívánom, hogy mennél rövidebb időn belül érjék el céljukat, de mindaddig, míg ez nem történt meg, kötelesek megmaradni az őrhelyen és szívesen kitaratni.”

Ez a liberális beszéd és különösen az a része, mellyel von *Ulrich* elnök a német fajvédőket a német nemzet szégyenfolttjának nevezte, persze nagyon fáj azoknak, akik találva érezték magukat, és ezért a német fajvédők részéről dühös interpelláció ment a hesseni állami kormányhoz. A következőket kérdezik az interpellálók: 1. Megmarad-e von *Ulrich* elnök ur és vele a kormány is amellett, hogy a német fajvédelem az egész nemzet szégyenfolttja? 2. Ha igen: szégyenlenk itéli-e az elnök ur és vele a kormány a keleti zsidók bevándorlása ellen irányuló küzdelmet? 3. Szégyen-e a harc a zsidó kapitalizmus világhuralma ellen? 4. Szégyen-e a védekezés az ellen, hogy a német zsidóság leigazza és elnyomja a német kereszténységet?

Ezekből a kérdésekből kiviláglik, hogy a hesseni antiszemiták nem szeretnék, ha Hessen államnak hire terjedne, hogy az olyan jogállam, melyben a felekezeti gyűlölködésnek nincs talaja. És ezzel csak bizonyítékot szolgáltat az elnök beszédének igazságaihoz; a német fajvédők igenis szégyenfolttja a német nemzetnek.

A németországi sajtó a legmelegebb hangon megirt cikkeiben emlékszik meg

hítestvérünkről, dr. Preuss Hugó volt németbirodalmi belügyminiszteréről, aki — mint a Zsidó Ujság már jelentette — hi telen meghalt. Pártállásra való különbség nélkül megállapítják róla a német lapok, hogy ő volt azok egyike, akik a német hazának, legnagyobb szorongatása idején, hűségesen segítségére siettek és a legodaadóbb önfeláldozással érte dolgoztak. Rathenau után a legnagyobb német zsidónak nevezik Preuss Hugót; a „Berliner Volkszeitung“ ilyen című vezércikkkel parentálja el a nagy halottat: A német köztársaság gyászolja Preuss Hugót. Hindenburg birodalmi elnök és a Locarnóban időző birodalmi kancellár dr. Luther, meglehangú táviratban fejezte ki részvétét az elhunyt családjának, Dr. Braun porosz miniszterelnök pedig az elhunyt özvegyéhez nemcsak a maga, de a porosz kormány nevében is táviratot intézett, melyben Preuss Hugót a német haza egyik legértékesebb polgárának nevezte. Hasonló tónusban nyilvánította részvétét dr. Severing porosz belügyminiszter is. — Preuss Hugó utolsó óráiról azt jelentik, hogy az estét családja körében föltette el és három fiával főleg politikai kérdésekről diskurált. Éjfélt után visszavonult, hogy az alkotmánytörvényhez készülő kommentárján tovább dolgozzék, de munkaközben elájult. Az orvosok agyszélhűdést állapítottak meg; minden segítség hiábavalónak bizonyult, reggel három órakor a német birodalom egyik legkiválóbb embere megszünt élni. — A „Vorwärts“-ben dr. Nathan Pál érdekesen leírja, hogy maga Ebert, az akkori birodalmi elnök bízta meg Preuss Hugót az alkotmánytervezet kidolgozásával, egyuttal felajánlotta neki a belügyi tárcát. Preuss nagyon szerény ember volt; előbb tanácskozott Wolffal, a „Berliner Tageblatt“ főszerkesztőjével és Witttingel, Posen volt főpolgármesterével és csak ezek rábeszélésére vállalta a megbízást. — A berlini „Welt am Montag“ című lap érdekes, amellel a volt német viszonyokra fölőtte jellemző életrajzi adatokat közöl a nagy halottól. Preuss, mikor egyéves önkéntes volt, oly kiváló katonának bizonyult, hogy feljebbvalói egyhangulag tartalékos hadnaggyá való kinevezésre ajánlották, csak Preuss zsidó vallása volt az akadály. — Nem hárihatná el ezt a „kis akadályt?“ „kérdezte tőle századosa. — Nem! — volt Preuss határozott válasza és nem is lett tartalékos hadnagy. Epen úgy járt, mint a berlini egyetem magántanára. Tudományos készütségéről a legnagyobb elismerés hangján beszéltek, a közigazgatási jog terén őt tartották a legnagyobb szaktekintélynek, de rendes egyetemi tanárrá mégsem nevezték ki, mert zsidó volt. Az illetékes tényezők kérdésére, vajjon nem volna-e hajlandó vallást változtatni, Preuss csak fölünyes mosolygással válaszolt. A forradalom lezajlása után a német liberalizmus csak rövid életű volt. Az ottani fajvédő kurzus csupán pár hónapig tűrte meg Preuss Hugót a miniszteri székben; lemondásra kényszerítették és azóta — kabinet-változások idején soha még csak kombinációba sem került a neve. Birodalmi képviselőjévé sem jelölték, mert zsidó volt. De Preuss mindezekkel nem törődött; dolgozott tovább német hazája javára, megmaradt zsidónak és mint ilyen halt is meg. A porosz képviselőház nagy előcsarnokából temették; az itt felállított ravatalt német birodalmi zászló borította és a porosz kormány majdnem minden tagja mondott gyászbeszédet fölőtte.

Klein Izsák.

Lengyel-zsidó egyezmény — zsidó kiábrándulás.

— Saját tudósítónktól. —

Krakkó, 1925. október 16.

A lengyelországi zsidók helyzete már kezdettől fogva, a független lengyel állam megalakulása óta, nem volt valami irigylésre méltó. A lengyel nép is, mint minden más nép, mely hosszabb ideig elnyomottságban élt, uralkodni való akaratát teljes érvényre juttatta és ez mindezekelőtt is a lengyel állam leginkább számottevő kisebbsége, a zsidóság ellen, fordult. A lengyel sovinizmus csakhamar összeütközött az ottani zsidóság össznévében jogtalanul fellépő cionista párttal, ami csak tágitotta és mélyítette a szakadékot, mely a lengyel nép és a zsidóság között tángott, és mialatt a pártok így farkasszemet néztek egymással, a műveletlen nép, tekintet nélkül minden politikára és politikai raisonra, durva kihágásokra és pogromokra ragadtatta magát a zsidó kisebbség ellen. És mikor a lengyel orthodox zsidóság a németországi agudistákhoz fordult, hogy segítségükkel valamelyes megértési és kibékülési akciót kezdeményezzen, a cionista párt sajtója ezt árulásnak minősítette a lengyelországi nemzeti zsidóság ellen.

Am már öt évvel később maguk a cionisták voltak azok, akik a megértés útját keresték, de mint maga a cionista sajtó is megállapítja, nem találták meg. Az oka ennek az, hogy az eredeti megértést valamennyi lengyel tényező együttműködésének alapján keresték, hogy közös erővel segítsék talpraállítani a feltámadott lengyel hazát, de ennek több oldalról ellene voltak.

Az 1925-ben létrejött „egységnek“ inkább gazdasági alapja van, de ez az alap is nagyon ingadozó talajon épült, t. i. az amerikai kölcsön lehetőségén és aszerint, hogy a kölcsön kilátásai javulnak, vagy rosszabbodnak, javul vagy rosszabbodik az egyezmény ható értéke is (Dr. Reich Leó, a lengyel zsidóparlament klub elnöke is most Amerikában van, hogy tétő alá segítse a kölcsönt.)

Dehát Amerikában valahogy akadozik a dolog és ezért „nesze semmit fogd meg jól“-féle a sokat emlegetett egyezés is. Nincs is a varsói zsidóklub napirendjén már hetek óta más tárgy, mint az egyezmény be nem tartása a lengyel kormány részéről. Mennek a miniszterekhez és eljönnek tőlük, de minden marad, ahogy volt. A numerus clausus eltörlése például expressis verbis benne

van az egyezményben, de azért az egyetemeken csak van szigorú numerus clausus.

Am vannak emberek, akik jól látják a dolgok összefüggését és jól tudják, miért nem sikerül az amerikai kölcsönt tétő alá hozni. A lengyel gazdasági politika, mely különösen a zsidóság által lakott városokból és községekből valóságos szegényházakat csinált, amennyiben hallatlan adóprésszel és valutakisérletekkel épen a zsidó ipart és kereskedelmet nyomorította meg, kifelé is nagy károkat okozott saját morális hitelének. Ez a lengyel theoria és a lengyel prakszis között észlelhető nagy különbség azután azt eredményezte, hogy a praktikus Amerika megint betette a már-már kinyílt pénzeszekrénye ajtait. Amiről dr. Reich Leó jelentést tett a washingtoni lengyel követnek, ez pedig Varsóba továbbította a kedvezőtlen jelentést.

Lehet, hogy ez utóbbi jobb belátásra bírja a lengyel kormányköröket, de egyelőre a helyzet javulása nem várható. Sőt még most is egymást érik a zsidóságra sérelmes intézkedések. Így megtitították a vonatokon a Talisszal és Tefilinnel való imádkozást. A hadügyminisztérium a hadsereg gabonaszükségletének fedezését illetőleg megítította, hogy zsidóktól vásároljanak; az utolsó szem gabonát is közvetlenül csak nem-zsidó termelőnél szabad beszerezni. S hogy a zsidó újságírókat sújtásák, a tartalékos tiszték egyesületének adták az újságírók monopóliumát, ami által körülbelül 10.000 zsidó kenyér nélkül maradt. Végül előreláthatólag a zsidóknak beigért, a kötelező vasárnapi munkaszünetnek a zsidókra vonatkozó enyhítéséről szóló törvényjavaslatból sem lesz semmi, mert maga a miniszterelnök is ellene van és vele együtt a legtöbb számottevő párt is.

Mindezek azután odavezettek, hogy a lengyelországi zsidó-parlament klub, legutóbb, több napon át folytatott, heves jelenetekben gazdag tanácskozásán egyhangulag kimondta, hogy a kormánnyal szemben *bizalmatlansággal viseltetik*.

Goldschlager Emil.

Értesítés! Rosenbaum G. orth. ביתרם Budapest, Rombach-utca 2/a. Kellemes, tágas helyiség. Kifűnő konyha. Pontos kiszolgálás. Lakomákat, társasvacsorákat elvállal.

Történelmünkéből. Zsidó prozelyták a trónon.*

(Folytatás.)

Röviddel ezután meghalt Monobaz és idősebb testvéreinek mellözésével Izatest rendelte utódjául. De mert mindenestre tartani kellett tőle, hogy a trónutódlási joguktól megfosztott testvérek bosszút állanak, ezért az állam tanácsosai, mint ez már akkor szokásos volt, hajlandóknak mutatkoztak, hogy Izates testvéreit megmérgezik és így módon ártalmatlanná teszik őket. De Helena királynő így felelt: — Évekkel ezelőtt beleegyezésemet adtam volna tervetekhez, ma már nem adhatom. Mert az utóbbi időben megismerkedtem a zsidóság humánus alapelveivel s ezek föltétlenül kárthatják ezt a barbárságot.

Életben is hagyták Izates testvéreit, csak annyit tettek, hogy az állam érdekében és a trónörökös biztonsága kedvéért, elcsukták őket. Egyedül Helena idősebb fia, II. Monobaz maradt szabad lábón és bízott meg a régensséggel. De nemeslelkűség dolgában Izates még az anyjánál is túltett. Mikor t. i. Adiabene fővárosába ünnepélyesen bevonult, így nyilatkozott: — A zsidóság szelleme, melynek i-teni igazságától át vagyck hatva, megtitlja, hogy az ember az ő saját testvéreit, akik pedig tényleges bünt még nem követtek el, zár alatt tartsa. Vissza is adta testvéreinek a szabadságot, s hogy tisztességes uton távoztartsa őket magától, különböző udvarokhoz küldte őket, mint követeket. Ilyen nemesítő hatást gyakorolt a zsidóság szelleme Helena királynőre és fiára.

Mikor Izates király a rendes időszámítás 36-ik évében trónralépett, meg akarta valósítani a zsidósághoz való csatlakozását és magát a circumcisióknak alávetni. De az akkor véletlenül Adiabeneben tartzkodó Anania lebeszélte erről a merész elhatározásáról. Izates anyja is, Helena, jóllehet lelkesedett a zsidóságért, még nem találta időszerűnek az átérést, mert attól tartott, hogy a pogány lakosság, megtudja királyának a zsidó hitre való formális áttérését, ellene fellázad. Mire Izates egyelőre elhalasztotta eltökélt szándékát.

Röviddel ezután egy Elázár nevű, Galileából származó vallásos zsidó jelent meg Adiabene királyának ud-

* Ezen alcimnek múlt számunkban is ez volt a szövege, de a szedő tévedéséből és a korrektor elnézéséből a szavak helytelen sorrendben állottak, amit ezenel helyreigazítottunk. Szerk.

varánál. Észrevette, hogy a fiatal király szorgalmasan tanulmányozza a Bibliát, persze nem eredeti, hanem görög szövegében. Csodálattal töltötte el az ifjú uralkodó nagy komolysága és így szólt hozzá: — Felség! Ön nagy vonzódást tanúsít a zsidósághoz, de engedje hangsúlyoznom, hogy a zsidó vallás nemcsak magát az abban foglalt vonzódást, de a *cselekvést* is követeli az embertől. Aki csak tanulmányozza a Bibliát, még nem tett kötelességének eleget, mert az abban foglalt szent parancsokat teljesíteni is kell.

Eleázár szavainak hatása alatt Izates nyomban alávetette magát a circumcisióknak és példáját követte bátyja, második Monobaz is. Szerencsére nem következett be az, amitől Helena királynő tartott; a pogány lakosság közönnnyel vette a zsidó vallás felé roham. Nagyhatalmu ország királynője, messze keletről, idesietett, hogy érző lelkét gyöngéd anyai szívét, fogadalmának szent helyen való teljesítése által, megerősítse. (Vége következik.) E. M.

Rothschild-légenda Galiciából.

Könnyen megérthető, hogy Galicia is igényt tart a dicsőségre, hogy a Rothschild-család ősei az ő földjének szülöttei. Abból az alkalomból, hogy báró Rothschild Ödön most ünnepelte születésének nyolcvanadik évfordulóját, a Lublinban megjelenő „Der Tog“ című napilap a következő, egész Galiciában igen népszerű legendát közli:

A Rothschildok őstyja fiatal korában rabbi Hirschnál, a czortkovi rebbenél, a czortkovi rabbidinasztia megalapítójánál, sámesz vagy gábe volt. A czortkovi udvarnál épen úgy kezelték Rothschild Amsel Maiert, mint minden más alkalmazottat. Csak annyira értékelték, mint a többi cselebb lett és úgy látta, hogy alárendelt állásában mire sem viheti, Snyatinba ment, ahol megnősült és holmi pincehelyiségben olcsó vendéglőt nyitott. Szerencséje volt, vállalkozása jól ütött be.

Ugyanakkor a czortkovi rebbe, rabbi Hirsch, azzal a gondolattal foglalkozott, hogy férjhez adja leányát. Hozományát, ötszáz aranyat annak az asztalnak fiókjában őrizte, amely mellett naphosszat tanult. Hamar nyelbe is ütötték a dolgot, egyik híres család fia volt a kismélt. Czortkovban perferuálták a tervet és a rabbi kihuzta az asztalfiát, hogy átnyujtsa jövendő vejének az ötszáz arany hozományt. De rabbi Hirsch szinte kövé meredt; az asztalfiák üres volt, az ötszáz

arany eltűnt. Nagy izgalom támadt a vendégek közt, találgatták, ki lehetett a tolvaj és végül is valaki annak a gyanújának adott kifejezést, hogy a volt fiatal sámesz a tolvaj, ő tulajdonította el az ötszáz aranyat mielőtt Snyatinba ment, hogy ott önállósítsa magát.

A gyanu csakhamar általános meggyőződéssé erősödött. Csak rabbi Hirsch utasította vissza a vádat, mert becsületes, tisztességes embernek ösmerte Amsel Maier. De mikor minden oldalról ellenvetésekkel találgozott, mégis engedett álláspontjából és elhatározta, hogy Snyatinba utazik, hogy meghallgassa, mit mond a volt sámesz.

Mikor Amsel Maier a rabbi érkezéséről tudomást nyert, mód felett megörült. Legjobb szobáját rendezte be a vendég számára és fejedelmi lakomára készült. Majd urasági hintón elébe ment a rabbinak. Ez utóbbi elfogadta a meghívást, megvendégeltette magát és csak étkezés után tett egy melleleg az őt ért szerencsétlenségről említést. Hogy ellopta valaki a leánya hozományát, minek következtében a lakodalmat is egyelőre el kellett halasztani.

Mikor Amsel Maier ezt meghallotta és a rabbi szavaiából kiérezte ennek mélységes fájdalmát, minden kertiélés nélkül ezt mondta:

— Beösmérem, rebbe, hogy a pénzt, mely csak haszontalanul a fiókban hevert, én vittem el anélkül, hogy Önnek szóltam volna. Most visszafizetem. Sajnos, ma csak kétszáz aranyat hozhattam össze, de néhány hét múlva megadom a többit is. Ne aggodjék, rebbe: garasnyi kára sem lesz, biztosítom.

A rabbi meglepődötten hazament. Néhány hét múlva azután megkapta a többit és leányát szerencsésen férjhez adhatta. De nem szólt a dologról senkinek. Nem akart gyanút táplálni és gyűlöletet szítani, legkevésbé haraggal gondolni valakire, aki megbánta tettét.

Félesztendő elmúlt, kitavasodott. A zsidó házakban hozzáfogtak a pészáchi nagytakarításához és a rabbi otthonában az ott szorgoskodó nem-zsidó asszonyok egyike takarítás közben nehéz erszényt talált egy sarkban. Magához vette és odadta férjének. A rabbi ötszáz aranya volt az erszényben.

Az asszony ura ki iszákos ember volt, a talált pénzzel tivornyázni kezdett. Minden este a korcsmába ment és mindenalkalommal arannyal fizetett. A csaplárosban ez gyanút ébresztett és mert nem akart bűnrészsé lenni, bejelentette a dolgot a községi bírónak. Ez nyomozni

kezdett, ösmeretlenül a tivornyázóval tartott és már ugyanaz nap este kiderítette a való tényállást. A takritónót és korcsmázó férjét letartóztatták és a pénzt, melyből csak néhány arany hiányzott, visszajuttatták rabbi Hirschhez.

A rabbi határtalan örömébe bánt és fájdalom vegyült azért, hogy — noha csak rövid ideig — gondolatban ártatlan embert gyanúsított meg. Haladék nélkül Snyatinba ment a pénzzel, bocsánatot kért Amsel Maierától, átadta neki a pénzt, de egyuttal szelid szemrehányásokkal is illette, miért vállalta magára másnak a bűnét. Ezzel őt, a rabbit, majdnem

bűnbe sodorta, hogy igaz embert gyanúsított.

Amsel Maier azzal védekezett, hogy nem bírta el a rabbi fájdalmát és mert nem tudott más módot arra, hogy őt kártalanítsa, magára vállalta a bünt, annál is inkább, mert meg volt róla győződve, hogy a rabbi nem fog rá megneheztelni.

Mikor a rebbe elbucsuzott tőle, megáldotta Amsel Maier, hogy maradjanak jómódban ő, a gyermekei, az unokái és ezek unokái az idők vegeiglen.

Innen ered a Rothschildok gazdagsága.

Visszahonosítás.

Széles rétegeket érintő állami intézkedés a honosítás és visszahonosítás kérdésének eldöntése, mely igen sok speciális vonatkozásban a zsidóság egy tekintélyes részét is közvetlenül érinti.

A világháború nemcsak földrajzi, hanem népi eltolódást is eredményezett. A háború hontalanjai vándorolni kezdtek és különböző államokban telepedtek meg. Az államok az erős inváziótól félve, feltételekhez kötötték a letelepedést és honpolgárosítást, részint már fennálló törvényekben előírt feltételekhez szabták, részint pedig a változott helyi viszonyokhoz mérten szigorú szabályrendeletekkel sújtották az újonnan letelepülőket. Az egyik állam szigorubb, a másik humánusabb feltételekhez kötötte. Általában konstatalható, hogy Nyugaton kevesebb akadályokat gördítenek a letelepüléshez, mint Keleten.

A letelepedési engedély megszerzése csupán megtűrt állapotot jelent, ideiglenes, bizonyos időre szól, és közigazgatási intézkedéseknek van alávetve. Ezen ideiglenesség kizárólag állampolgárság megszerzése útján állandósítható, vagyis honosítás útján.

Az idegen állampolgároknak a magyar állam kötelékébe való felvételével később kívánok foglalkozni, jelen cikk keretében csupán az u. n. visszahonosításról értekezem, mely jelenleg sürgős aktualitással bír mind azokra, akik Magyarországnak cseh, jugoszláv vagy román megszállás alatt lévő területén születtek, nem optáltak és a trianoni Magyarországon községi illetőséggel nem bírnak.

6500/921. M. E. számu rendelet szerint a Szövetséges és Társult Hatalmakkal Trianonban 1920. évi ju-

nius hó 4-én kötött és az 1921. év XXXIII. törvénycikkkel becikkelyezett békeszerződés, 1921. július 26-án életbe lépve, az ezen rendelet 4-ik paragrafusára szerint: A békeszerződés 64-ik cikke megadja, tekintet nélkül a jelenlegi állampolgárságra és lakóhelyre azoknak, akiknek a volt birodalmi tanácsban képviselt országokban és tartományokban (a volt osztrák császárság területén) vagy Bosznia Hercegovinában van ezidőszereint községi illetőségük, és fajra nézve magyarok, valamint magyar anyanyelvűek, azt a jogot, hogy a békeszerződés életbelépésétől, vagyis 1921. július hó 26. napjától számított félévén belül a magyar állampolgárság elnyeréséért opciót gyakorolhassanak. (A félévi határidő későbbi rendeletben további félévvel meghosszabbítható).

Az optálási jog nemre való tekintet nélkül, minden 18 évet betöltött és nem cselekvőképtelen személyt megilletett, 18 évnél fiatalabb gyermekek nevében a törvényes képviselő volt jogosult az opciós nyilatkozatot megtenni. Az opció gyakorlásával a férjnek állampolgárságát követi a vele együttélő felesége és atyai hatalom alatt álló 18 évesnél fiatalabb gyermekei is.

Ezen opciós nyilatkozatokról az átvételre jogosult magyar hatóságok 3 példányban „Nyilvántartást” vezettek és most mint végfórumhoz a magy. kir. belügyminiszterhez terjesztették fel.

Már most, mindazok, akik nem optáltak és ezáltal magyar állampolgárságukat elvesztették és Magyarország területén laktak vagy itt kívánnak letelepedni az 1922 XVII. t.-c. 24. § értelmében visszahonosítás útján újra visszanyerhetik magyar állampolgárságukat, ha a visszahonosítást

Talmudi bölos mondások, aforizmák.

A talmudbölosok tudvalevőleg minden alkalmat megragadtak, hogy a babona ellen küzdjenek, mégis kimondták, hogy „égi-háboru idején, mikor villámlik és mennydörög, szabad a ház elé vasdarabokat elhelyezni, mert ez a szokás nem babona”. (Loszefta Sabos). Ime, már majdnem másfélszáz esztendővel Franklin Benjamin előtt ismertek a zsidók a vasnak azt a tulajdonságát, hogy a villámot maga felé vonzza és úgy a házat vagy más objektumot a villámcsapástól megóvjaa.

Mikor I-ten a vízőzött a földre, bocsátotta, a Hazugság is Noach háijába igyekezett, de Noach megragadta bebocsátását, mert csak páros lényeket engedhetett be. Erre a Hazugság házasságot kötött a Csálással. Amivel azt akarja jelképezni a Talmud, hogy a hazugság rendszeren együtt jár a csalással s hogy a csalást következetesen megelőzi a hazug beszéd. (Jalkut I. M.)

Rabbi Juza Hanasz, tanítványának és barátjának, rabbi Chijának társaságában tett utazása alkalmával valamely félreeső városba érkezett és most rabbi Juda Hanasz arról értesült, hogy egy vak tudós lakik a városban, arra határozta el magát, hogy meglátogassa. Utátára, rabbi Chija lebeszélte róla, mondván, hogy ez rabbi Juda Hanasz méltóságán csorbát ejtene. De ez utóbbi mégis meglátogatta a vak tudóst, akit fölötté boldoggá tett a nagy kitüntetés. Mikor rabbi Juda elbucuzott tőle, ez így szólt: Te megtisztelted azt, akit mások látnak, de ő maga nem lát; jutalmazzon meg ezért az a legfelsőbb Lény, aki mindenkit lát, de őt magát nem láthatja meg senki. — Látd, — mondta később rabbi Juda Hanasz rabbi Chijának — ha rád hallgatok, nem részesültem volna ebben a gyönyörű áldásban. (Chagiga 5)

Egy pogány így szólt Rabban Gámlielhez: — Azt állítjátok, hogy ahol tíz zsidó együtt van, ott I-ten is jelen van. No, akkor ugyancsak sok I-tenek lehet! — volt a gúnyos következtetés. — Rabban Gámliel erre így válaszolt: Nemde, csak egy Nap van az égen, mégis minden helyre egyformán világít. Nos, ha már a Nap is, I-ten szolgálja, ilyesmire képes, mennél inkább maga az I-ten, aki Ura a Napnak és az egész mindenségnek!

ויכתיב פיר

ספר תורה בעומצער!

Minden Széfer-Tóra-tulajdonos vizsgál-tassa meg Tóra-tekercsét **Kában Bernát** által (lakik: Ujpesten Benickvucca 1. aki a **legmegbízhatóbb** és **legügyesebb** בעל יד, amint ezt hazánk legnagyobb gonfai bizonyítja. Még olyan תורה-ek-ban is, melyből sok év óta minden szombatban fölolvastak. **határozottan** תורה-t **jelentő hibákkal** talál, még pedig **eredeti íráshibákkal**. Tehát minden hitrőzség vagy maganember, aki azt akarja, hogy Széfer-Tórája föltűlenül תורה legyen, vegye igénybe a fentnevezett בעל יד munkáját!

Budapest, 1925. okt. 20.

Dr. Groszmann Frigyes ügyvéd.

HIREK.

(Rabbik családi pótléka). Illetékes helyről azt az információt kapjuk, hogy a vallásügyi miniszter a családi pótlékot élvező lelkészeknek, akik eddig 2 családtag után kaptak egyenként havi 5 arany koronát, azt november hó 1-ére személyenként havi 10 aranykoronára emelte fel. Ennek az 5 aranykoronának 10 aranykoronára való felemelése már július 1-től visszamenőleg lesz kiutalva. Megjegyezzük, hogy a családi pótlékot a kisebb világi képesítéssel rendelkező papoknak, családunként csak 2 családtag élvezheti és havonként, a fölemelt skála mellett is, csak 20 koronát tehet ki; nagyobb világitésűvel (8 középiskola elvégzése) rendelkező lelkészeknél minden egyes családtag után jár a most már havi 10 aranykoronás családi pótlék.

(A szlovenszkói zsidóság és az új választások.) Pozsonyi tudósítónktól érkezik a következő, föltötte érdekes hírt: A közeledő cseh-szlovák képviselő választások alkalmából a szlovenszkói orth zsidóság hivatalos képviselője, a Pozsonyban levő Orth. Országos Iroda elhatározta, hogy a választásokon az orth zsidóság külön listával vesz részt. Tekintve, hogy a zsidó választók többségét képezik, nagy eredményre számíthatnak.

ארט

ismét készít ez évben az ismert kitűnő minőségben, szigoruan rituális előírás szerint

Schreiber Simon

egri főrabbi föltisztelendő ur felügyelete alatt a

Franck Henrik Fial

cég.

Levelezési cím:

Budapest, VI,
Nagy János-utca 1.
Telefon: 129-10.
Főpostafiók: 216.

azzal végződnek, hogy háboru esetén sem engedtek meg a zsidóknak, hogy akár a harctéren, akár a mögöttes országrészekben szolgálatot teljesítsenek.

Jesiva épület Miskolcon. Azt az örömdetes hírt kapjuk Miskolcra, hogy *Austerlitz* Sámuel ottani főrabbi kezdeményezésére Miskolcon hatalmas épület építkezésére fogtak, mely jesiva internátus befogadására fog szolgálni. Az internátus nemcsak hálószobákból és éttermekből fog állani, hanem lesz benne külön tanterem, imaház, könyvtár és fürdő is. A kidolgozott terv szerint a jesiva épület, mely Magyarországon egyelőre egyedülálló lesz, rövidesen tétő alá fog kerülni. Az építkezés és berendezés költségei körülbelül 500 millióra fog rugni. A jesiva épület szent céljára eddig befolyt hozzájárulások között 1 tizmillió, 1 negyven millió és 3 huszmillió adományok szerepelnek. A maga nemében hazánkban páratlanul álló intézmény létesítésében nagy érdeme van *Feldmann* Mór hitk. elnöknek és a vele együtt uralomra került új előjárásának.

Kettős jubileumot készül a pesti neológ hitközség ünnepelni, t. i. fennállásának százhuszonötödik és ezzel kapcsolatban a zsidó vallás recepciójának harmincadik évfordulóját. Mint értesülünk, a hitközség szándékozik meghívni a kormányt, a fővárost, a recepció törvény megalkotásában annak idején résztvevő, még életben levő képviselőket és főrendeket, a vidéki hitközségeket és az összes budapesti zsidó intézményeket. A jubiláris ünnepségek 3 napra vannak tervezve, november 21, 22 és 23-ára. Az ezen alkalommal tartandó diszkussziós céljára a hitközség a fővárosi Vigadó fogja igénybe venni. Az ünnepségek programjában egy „Beth Hamidrás felavatása” is szerepel.

(Lettország zsidó képviselői). A legutóbbi választások eredménye szerint a zsidóság a lett-országi képviselőházban (sejm) öt taggal lesz képviselve. Megválasztottak: Dubin rigai és Dubin lett-galleni főrabbi (agudisták), Nurok kurlandi rabbi (mizrachista), Dr. Meisel rabbi (szövetségi és Dr. Laserson (Ceire-Cion- Hitach-duth.)

(**Benedikt M. szombathelyi főrabbi**) mely gyász érte: edesatyja משה אשר בנדיק, e hét keddién 97 éves korban Budapesten elhunyt. A megboldogult a híres Benet-rabbinaszióból származott és maga is tekintélyes תורה volt. Nagy részét mellett lefolyt temetésén Sussmann Viktor budapesti és Grosz J. J. budai orth. rabbi méltatta az elhunyt mely valóságát és hatalmas tudását. Gyászborul fia, a szombathelyi főrabbi nem mondhatott תעלה-et, mert — sajnos operáció előtt áll.

(**Az Aguda 'a népszövetség-nél.**) Bécsi tudósítónk jelenti, hogy az Agudas Jiszroel politikai bizottsága a Népszövetséghez, a pa-

leszlinai mandátum kérdésében memorandumot intézett, melyben az egész zsidóságot érintő legújabb eseményekkel kapcsolatban az Aguda felfogását ismerteti.

Jugoszláv cionista kongresszus. Zágrábról jelentik a Zsidó Ujságnak, hogy a jugoszláviai cionista szervezetteknek Zágrába egybehívott, több napra tervezett nagygyűlést október 19-én ünnepélyesen megnyitották. Ugy Ő-Szerbiából mint Horvátországból és a Magyarországtól Jugoszláviához csatolt területeiről nagyszámban jelentek meg a cionista delegátusok; de a különben igen csekély számú orth. hitközségekből, melyek a volt magyar területen léteznek, csak egy-egy vesznek részt a kongresszuson.

T. Olvasóinkhoz!

Naponta szép számú előfizetések mellett minden postával kapunk az ország több részéből még nagyobb számú leveleket és levelezőlapokat, melyekben előfizetéseket gyűjtő ügynökök kiküldését kérjük tőlünk. Ezt a kívánságot egyelőre csak igen mérsékelttel teljesíthetjük. Ennek folytán a szent ügy érdekében, melynek szolgálatába a Zsidó Ujság szegődött, nagyon kérjük minden lelkes olvasónkat:

ne méltótlanság ügynökeink megérkezett bevárni, hanem szíveskedjék oly helységekből, ahol ügynökeink nem jelentkeznek, az előfizetési összeget hozzánk posta útján mielőbb beküldeni!

Szerény kérésünk teljesítésében bízva, vagyunk hitrokonai üdvözléssel a Zsidó Ujság kiadóhivatala.

(**A statusquo hitközségek képviselői**) előzetes értekezlet után f. hó 21-én a választási minisztérium illetékes ügyosztályában memorandumot adtak át, melyben kéri, hogy „a főrendiházi javaslatban a zsidóság részére fentartandó helyet a hitközségek szabad választás útján tölthessék be, mert ezen, t. i. a status quo ante-hitközségeket sem a kongresszusták, sem az orthodoxok Országos Irodája nem képviselheti. — Nos, ez körülbelül helyes; de miért beszélnek a mélyen tisztelt urak egy főrendiházi helyről, mikor a kilátások igen kedvezőek arra, hogy a kormány a zsidóság részére két főrendiházi helyet fog kinevezni. — Az értekezleten különben a következő statusquo hitközségek voltak képviselve: Eger, Gyöngyös, Debrecen, Sopron, S.-A.-Ujhely, Vác, Nyiregyháza, Tolna, Gyoma, Moson, Dunapentele, Mezőberény, Tápírozele és Paks.

(**Hősök emlékezete.**) Mint nekünk Szilasbalhásról (Veszprém m.) írják, e napokban avatta fel

az ottani község hősi halottainak emlékére felállított díszes szobrot. A kegyeletos ünnepély alkalmával a többi lelkészek között *Klein* Albert rabbi is szép beszédben méltatta e hősök emlékét.

Családi hírek.

Stern Gerson Komárno (Komárom) eljegyezte *Snyders* Bertalan, győri orth. főrabbi bájos leányát, Sárkát.

Günsberger Pál (Budapest) és *Hirschfeld* Sárkát (Vác) f. hó 14-én házasságot kötöttek.

Székrek számlát kérjen minden orthodox élelmiszerüzletben.

Zsidó szellemesség és humor.

Szófer Simon rabbit, a krakkói gaónt, aki tudvaleg az osztrák Reichsrat tagja is volt, egyszer megkérdezte egyik antiszemita képviselőtársát, aki vele szemben az asztalnál ült, hogy mi a különbség egy rabbi meg egy disznó között? — Az asztal, — felelte a többi képviselő hahotája közben a szellemes rabbi.

Megkérdezték a rajeci magidot, megvan-e a jövedelmével elégedve? Nem nagyon, — felelte a rabbi — tőt ebben az esztendőben egy egész hónapom hiányzik. Megmondom, miért. — Prédikáltam egy városban, ahol sok a gazdag ember. Ezeknek volt „Kisz“-jük (pénzeserszény), de nem volt „lev“-jük (szív), hogy adjanak — azután prédikáltam egy városban, ahol csupa szegény ember lakott. Ezeknek lett volna „lev“-jük, de sajnos, nem volt „Kisz“-jük. Vagyis *Kiszlev* hónapja hiányzik ebből az evből.

Egy Zev (Farkas) nevű gazdag zsidó, aki fősvény ember volt, sohasem adott a rajeci magidnak nedovot. Egy reggel megkérdezte reb Zev a magidot, szabad-e már megkezdeni az imádkozást? — Még nem szabad, — felelte a rabbi. — Mert a Sülichan Öröchban az van, hogy csak akkor szabad hozzáfogni a reggeli imádkozáshoz, mikor már elég világos van arra, hogy meg lehessen különböztetni a kutyát (kélev) a farkastól (zev). Nos, én, mikor önmre nézek, még nem látok különbséget Zev és Kélev (átvitt értelemben: farkas, szivtelen ember) között.

A 2. számban közölt rejtvény megfejtése. *)

משה (כן וזה אחר משה ששמו)
נשמה
שמה
שמן
שם
מן
שן
שה

(*) Helyes megfejtést a következők küldtek be: *Snyders* Jakab, Győr; *Kornitzer* Fajvel, Szerecs; *Klein* Herman, Kiszvárd; *Fürth* Benjámin, Miskolc; *Pick* Alajos, Pásztó; *Schwarz* Sámuel, Tiszabud; *Schwarz* Mor, Büdszentmihály; *Klein* Albert, Wien; *Grosz* József, Szolnok; *Engel* Jakab, Berlin; *Weisz* Joel, München.

Felhívjuk

a szombatot megtartó hittestvérek figyelmét Budapest egyetlen olyan szállítócégére, mely szintén megtartja a szombatot. Foglakozom bel- és külföldi szállítványozási és vámkezelési ügyletekkel. Megbízható cégeknek vámhitelt nyújtok. Butorszállítás saját új buterkocsijaimmal. *Aráim olcsóbbak, mint a szombatot nem tartó cégeké!* Hittestvéreink támogatását kérjük!

Schwarz és Salgó
szállítócég. Cégtulajdonos:
Salgó Jakab.

Budapest, VII. Dohány-u. 10. (Tel. J. 123-42)

Felhívás!

Mélyen tisztelt Hittestvéreink!

Hitközségünk kebelében alig fél-esztendővel ezelőtt Gemilusz-Cheszed-Alap létesült azzal a céllal, hogy anyagilag megszorzott hitközségi tagokat (kereskedőket és iparosokat) 1—5 millió koronás kamatmentes kölcsönnel támogasson. Az Alap eddigi, rövid működése alatt is már 80 esetben, összesen majdnem 300 millió korona kamatmentes kölcsönt nyújtott és ilyenképp nyolcven zsidó-exisztenciát mentett meg a pusztulástól, megadva nekik a mindennapi kenyér megkeresésének lehetőségét.

Ez az Alap a hitközség kebelében létesült ugyan, de ilyen fontos rendeltetésű intézményt a hitközség egyéb óriási kötelezettségei mellett, egyedül fenn nem tarthat és főként nem fejleszthet tovább. Ennek tudatában hitközségünk számos tagja önszántából nagyobb összeggel járult az Alap fejlesztéséhez, melynek eredményeképpen ma kb. 200 millió korona van ezen akció rendelkezésére.

Ismertető soraink alapján tiszteltel felkérjük helybeli hittestvéreinket, hogy hagyományos zsidó áldozatkészégtől vezéreltetve szintén szíveskedjenek a Gemilusz-Cheszed-Alapnak, a kis zsidó hitközségben megmentésére irányuló törekvésében résztvenni. Adakozzának nemes lelkűséggel a Gemilusz-Cheszed-Alapra és segítsék hitközségünk sokat szenvedett kispolgárait abban, hogy becsületes munkával megkereshessék családjuknak a mindennapi kenyeret!

Hittestvéri üdvözléssel

A Gemilusz-Cheszed-Alap bizottsága nevében:
Deutsch Géza elnök.

Hozzájárulások a hitközségi irodába (VII. Dob-uca 35 sz.) vagy az Alap pénztárnokához, *Weisz* Mórhoz (VII. Dob-uca 22. sz.) küldendők.

Bosztanai.

Történelmi elbeszélés. Írta: *Dr. Lehmann M.* — Fordította: *Eckstein Jenő.*

(II. folytatás. *)

„Uram, tartsd vissza könnyeidet és adj lelkedben helyet a bosszu terveinek. Bosszuld meg atyám és testvéreim halálát, szerezd vissza nekem atyám koronáját, miként ő — egyszer téged a fied trónjára ültetett. „Igy legyen!” szolt a király, de mondd el, hogyan történt az a borzasztó dolog?”

Ismered uram, királyom a római katonák vadságát és kapzsóságát, kiket atyám nem akart fékezetlenül szabadjára hagyni.

Ezért fellázdattak ellene és egy eddig ismeretlen kapitányt, *Focast*, kiáltották ki királyukká, kit bíborba öltöztettek és Konstantinápoly ellen vonultak. A főváros könnyelmű lakossága, melyet a takerékos király élvezeteiben korlátozott, örült a küszöbön álló változásnak, szitokkal és fenyegetésekkel illette a jámbor uralkodót, mikor az egy valóságos körmenet alkalmával meztláb haladt az utcákon végig. Atyám feleségével és kilenc gyermekével *Chalcedorába* menekült, míg legidősebb testvérem, *Theodósius* római király, hozzád akart sietni, óh király, hogy segítségedet kérje. Oh, de nem érthette el udvarodat; utközben érte őt az orgyilkos töre. Atyámat is elfogták *Chalcedonban* a trónbirtorló poroszói gyermekeit szemeláltára ölték meg és csak én egyedül menekültem meg. Szerencsétlen atyámat is meggyilkolták, anyámat és testvéreimet először kolostorba zárták, majd iszonyu kínzások után rettenetes módon kivégezték. Most mint véres zsarnok dühöng *Focas* az egész birodalomban. Minden birói vizsgálat nélkül csapatosan küldik gyűlöletének és félelmének szerencsétlen áldozatait a halálba; szemeiket kiszurják, nyelvüket kitépik, kezeiket és lábukat levágják és úgy korbácsolják őket a halálba. Atyám hű hiveinek megcsontított holttesteivel, azoknak fejével és végtagjaival, kik egykor segítségre voltak, töltik meg a hipodromot. Uram, királyom, az or-

gyilkosok törét, az üldözők csapatát kikerülve jöttem hozzád, óh segítség király! Bosszuld meg atyám, anyám! Királyi leánynak és hitvesnek, szerencsétlen testvéreimnek ártatlan vérért. Büntesd meg a nyomorult zsarnokot, az átkozott zenedülöket és szerezd vissza nekem, a te szolgádnak, atyám trónját.

Miután *Teofánés* beszédét befejezte, hangosan zokogva arccal a földre vetette magát.

A király felemelte, átölelte és megcsókolta őt.

„Teljes biztonságban lehetsz nálam!” szolt azután, „A te ellenséged mártól fogva az enyimé is. Meg fogom bosszulni barátomat és atyámat, oltalmazómat és megmentőmet, a nemes *Mauritius* császárt: gyilkosainak vérért kiontom, mint a vizet. Téged pedig atyáid trónjára foglak ültetni!”

A király rögtön megparancsolta hogy a menekült királyfinak egy palotát adjanak lakásul, arannyal és ruházattal lássák el, szolgálatait adjanak rendelkezésére, amint ez egy császári herceg rangjához illik.

Majd összehívta birodalmának valamennyi fejedelmét. Közöttük megjelent *Chaninai* is, a zsidók fejedelme és annak fia *Hunna*.

Közben megérkezett *Klerifonba* *Focas* követ is, hogy ura trónralépését a perzsa királynak bejelentse. *Kosroes* ezt börtönbe vetette.

Miután a meggyilkolt *Mauritius* fia a perzsa birodalom egybegyűlt fejedelmei előtt is megismertette elbeszélését, az egész gyülekezetet nagy lelkesedés fogta el.

„Háboru” kiáltotta mindenki. „háboru a gyilkosok és a zsarnok ellen!”

Aztán elhatározták, hogy előbb *Mezopotámiába* törnek be, a birodalom határerődítményeit fogják elfoglalni, *Merdint*, *Darát*, *Armídat* és *Edessát*, melyekről *Kosroes* egykor *Mauritius* császár iránti hálából lemondott, majd *Palesztinát* fogják meghódítani, végre, ha a hadiszerecsene kedvező lesz, folyton elő-

Butor! Butor!
Hálók, ebédlők, uriszobák, club garnitúrák, stb. új és használtan átdolgozva.
Blauné, Budapest VII., Wesselényi-u. 13. félem 2.

REITMANN MANÓ
Budapest, Tisza István ucca 7.
35 év óta fennálló, legjobb hírnévnek örvendő **szücs és szörme áru** cég ajánlja rendkívüli duan felszerelt raktárát, nagyban és kicsinyben. — Mérsékelt árak. Izléses kivitel.
Szombaton és ünneppal zárva.

Blau Ignácné
hajüzlet.
Budapest, VII. ker., Csányi ucca 4.
DIVATOS kivitelű parókák minden kivitelben meglepő olcsó árakban készit FÜRTÖK, COFFOK SÁTLIK stb.
Az üzlet 64 év óta áll fenn!

Rézágy 1,200.000 K
Összecsukó ágy 280.000 "
Sodronyágybetét 220.000 "
Gyermekágyak, vasbutorok, mosdók, afrikamatracok olesón
Somogyi és társa
Budapest, VII, Holó-ucca 1. sz.
Javításokat vállalunk.
Szombaton és ünneppal zárva.

Retikolók, cigarettatárcák! Aranyból, ezüstből készit és mindenféle retikulajavítás és bélelés vélel
FONYÓ MÁRTON ezüstműves, IX., Ullóit-ut 111.

Orth. כשר
HOFFMANN-étterem Budapest,
Révay-ucca 10.
Régi jó, elismert magyar polgári hátkonyha. Mérsékelt árak, menü-rendszer, kiszolgálás a házon kívül is. Előzetesek elfogadása. Lakodalmakra és más ünnepekre külön terem rendelkezésre áll.

ÜGYNÖKÖK, kik megfelelő jutalék ellenében egy közkedvelt, hízragot pótló zsidó sajtó termék terjesztésével Budapestben vagy a vidéken foglalkozni akarnak, küldjék be ajánlataikat jelenlegi foglalkozás és referenciák feltüntetésével „Föltétlen megbízható, jelígere a Zsidó Ujság kiadója.

בית דפוס של האחים קאטצבורג
מקבלים להדפיס ספרים ועיתונים, רישומים וכרוזים באותיות מרובעות או בכתב רש"י. העבודה נעשה בדיוק נמרץ ובתכלית החדור והופק. כל אשר יפנה אלינו יכול היות כמותו כפי נשדתי באמונה.
KATZBURG TESTVÉREK
KÖNYVNYOMDÁJA
BUDAPEST, KAZINCZY UCCA 35.

APRÓ HIRDETÉSEK.

Hirdetési díjszabás: Minden szó egyszeri beiktatásán 1800, vaslagon szedett, betűkből 3200 korona. Allástkeresőknek 1000. Apróhirdetéseket felvételre: VII., Sip-ucca 10 — Jelleges levelek kettős borítékban ugyanoda intézendők. Apróhirdetéseket csak a díj előzetes lefizetése mellett közölhetők.

Házasság.
FELTÜNŐ szép, 22 éves, orthodox nevelésű hugomat férjhez adnám intelligens, szigoruan vallásos emberhez, kinek megfelelő existenciája van. Hozományja 100 millió. Ajánlatok (kettős borítékban) „Mazel” jelígere a kiadóba bülendők.

ORTHODOX házbo lvaló kimondottan csinos hugomat, kinek 100 millió hozományja, esetleg lakása is van, férjhezadnám biztos existenciája, szombatot tartó fiatal emberhez. Leveleket „jó családnak” jelígere alatt továbbit.

Oktatás.
AZONNALI belépésre keresek orth. házból való okl. tanítónőt 2 kislányom mellé nevelőnőnek. Fényképpel ellátott ajánlatokat „jó állás” jelígere a kiadóba.

Állást nyernek.
SZERÉNY igényű, németül beszélő fiatal leányt keresek gyerekek mellé. Eötvös-u. 24. földszint.

Állást keresők.
23 ÉVES orth. kereskedőségű, azonnali belépésre állást keres. Leveleket „Ügyes elárusító” jelígere a kiadóhivatal továbbit.

Különféle.
SZOMBATOT tartó iparvállalathoz társ keresetetik Százötvenkétszáz millió korona tőkével. Ajánlatokat a kiadóhivatalba kerünk „Régi cég” jelígere.

VOLT buntalvi és pozsonyi bocher, 4 polgáriból és gimnáziumból vizsgára előkészit, keres házi tanítói állást szigoru orth. hazban. A könyvelésben is jártas. Igénye: Teljes ellátás és havi 1 millió. Alánlatokat „Szorgalmas” jelígere alatt a kiadóhivatalba kérek.

VIDÉKRE kerestetik izr. tanítónőt ki polgárit tanit. Cim kettős levelezőlap által a kiadóhivataltól.

KIFUTÓFIU kerestetik (tejj kihordásra.) Ajánlatokat, kerestetik. Ajánlatokat „Szerény” jelígere a kiadóba.

KERESÉK azonnalra tanítói állást Chumes Rasche, Gomore Toszfoszre, Steinberg Árter Hajduhadháza.

TANONC magas fizetéssel felvétetik. Katzburg-nyomda Budapest, Kazinczy ucca 35.

ORTHODOX kóser ebédkozst a bonanszereknek a lehető legolcsóbb áron. Rapaport, Király-u. 8. 1. 14

ZSIDÓ UJSÁG

A MAGYAR ORTHODOX ZSIDÓSÁG HETILAPJA • MEGJELNIK HETENKINT EGYSZER

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, VII., SIP UCCA 10. TELEFON: Jozsef 125-90.	Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: GROSZBERG LIPOT	ELŐFIZETESI DÍJ: I ÉVRE " " 1/2 " K 240.000 " " 1/4 " K 120.000 " " 1/4 " K 60.000
---	--	---

Interpelláció egy hitközségi elnökhöz.

Habár már régen elkerültem szülővárosomból, mégis bizonyos szálak még kapcsolnak hozzám. Fiatalkori emlékeim egész légiója lebeg folyton szemeim előtt; oly emlékek, amelyek mélyen befuródtak lelkembe és szívembe. Ennélfogva nem is szándékoztam egyhamar ezen szálakat széttépni. Állandóan érdeklődöm szülővárosom társadalmában előforduló események iránt, de az ottani vallásos élet terén mutatkozó jelenségek is lekötik figyelmemet. Ez utóbbi körülménynél fogva feljogosítva érzem magamat igen tisztelt Elnök urhoz következő interpellációmát intézni:

Ertesülésem szerint Elnök ur egy általa rendezett Szimchász-Tóráesti lakomán, melyen a hitközség színe-java, — élén a főrabbi ural — résztvett, felköszöntőt mondott. Ebben a felköszöntőjében megemlékezett mindama sikeréről, amelyet a hitközség igazgatása körül ért, Felsorolta mindazokat az újításokat, amelyeket az iskola terén megteremtett. Statisztikai adatokkal megvilágította, mily nagy anyagi áldozatokat hoz hitközsége emberbaráti intézményeiért. A jelenlevők helyeslése mellett bizonyította, hogy a vezetése alatt álló hitközség az utóbbi években fellendült, és ma már a vidéki hitközségek közt elő. elő pozíciót foglal el. Végül jövőre nézve programot is kifejtett. Ez a program képezi tulajdonképpen interpellációm tárgyát és kizárólag ez indit a felszólalásra.

Elnök ur ebben a programjában említette, hogy a vallás érdekében is kellene már valamit cselekedni, mert a vallástalanság folytán sokan kitértek és a kitértek a zsidóságra szegyeint hoznak. Elérkezettnek tartja tehát az időt arra, hogy „a vallás mélyítésével” komolyan is foglalkozzék. A „vallás mélyítés” kifejezést többször használta és vendégei erre vonatkozó

kijelentéseit is úgy mint a többi, tapssal honorálták. Most bátorodom Elnök urhoz azt a kérdést intézni: Tisztában volt programjának ezen részével, mikor ezt elmondta, vagy csak a jó lakoma inspirálta erre a kijelentésre? Milyen értelemben gondolja Elnök ur a vallást mélyíteni és milyen formában óhajlja ezt megvalósítani?

Őn elnöki egyéniségével azt a vallást akarja-e munkába venni, amelynek igéi Szináj-hegyen nyilvánították, amelyet nekünk Mózes i-teni kiküldetésében közvetített, amelyre bennünket Józsuá, bölcseink, szent prófétáink, az „Ansé Keneszesz Hagdoloh”, a nagy gyűlekezet vezérei oktattak? Hivatoltnak érzi magát Elnök ur azt a vallást még mélyíteni, amelyet a Tenoim és Amoroim és az utána következő nagy rabbi részletesen megmagyaráztak és írásban lefektettek? Lehetetlen dolgokra vállalkozott Elnök ur! Ezen a valláson nincs mit mélyíteni, Ezt a munkát elődeink jobban elvégezték. Pontosan és részletesen körülírták vallásunk minden egyes parancsát és elég tisztán és világosan kifejtették vallásunk feladatait, elveit és tradícióját! Ezekhez a magyarázatokhoz nem lehet semmit hozzátenni, de elvenni belőle sem szabad semmit. A „vallás mélyítés” tehát csak egy „lapsus linguae”, egy nyelvbollás lehet, vagy pedig egy üres jelszó, melynek semmi értelme nincsen. Igaz, hogy a kifejezés tetszetős formába van öntve és szépen is hangzik, de ha egy kicsit gondolkodik az ember és a szavakat elemeire szétbontja, akkor látja, hogy az, aki e szavakat használja és többször is ismétli, nincs tisztában azoknak tulajdonképeni jelentőségével.

Egész másképpen hangzott volna, ha Elnök ur a „vallás mélyítés” helyett a *hitélet fejlesztését* vette volna programjába. Ez megint más! Itt már más helyzettel állunk

szemben. A hitélet fejlesztését már könnyebben lehet keresztülvinni. Itt egy kis jóakaratu és komoly munkával nagyon sokra vihethet az ember. Ha Elnök ur ezt a programot megvalósítja, sok hívő hálájával fog találkozni. Itt csak jó példával kell előljárni és a probléma megfejtesse nehézségekre nem ütközik.

Sorba kell venni először a hitközségi intézményeket. Meg kell vizsgálni, hogy megfelelnek-e azok a fennálló és jól bevált vallás követelményeinknek? Amennyiben ezek nem felelnek meg, hiába próbálkozik Elnök ur a hitélettel. Ott, ahol nincs vallás, ott hitélet se létezik. Be kell világítani az egyes háztartásokba. Mélyítés nélküli egyszerű vallási alapra vannak-e fektetve? Ott, ahol nincs megbízható kóser háztartás, ott nincs se vallás, se hit. Tartják-e a hívők a szombatot, avagy üzletkötéssel töltik-e a szent napot? Péntek-estén kívül, szombaton, valamint hétköznapon felkeresik-e a hívők a gyönyörű szék, kupolás templomot? Ott, ahol a szombatot semmibe se veszik, ahol a templom hétköznapon ürességtől kong, ott hiába keres az ember vallási érzületet vagy hitbeli meggyőződést. Ott, ahol a tefilin és ciccisz ismeretlen fogalom, ott minden program, mely a vallás vagy a hit erősödését hangoztatja, üres frázis, tartalom nélküli jelszó.

Tessék e dolgok fölött egy kicsit gondolkodni, és rá fog jönni Elnök ur, hogy sokkal könnyebb programokat felállítani, mint keresztülvinni. De a t is fogja megérteni Elnök ur, miért hagyják el sokan könnyelműen azt a szép vallást, mely vigaszt ad annak, aki benne bizik, amely támaszt nyújt annak, aki hozzá ragaszkodik, de a tudatlanokat és a közömbösöket megmennteni nem bírja.

Leszlauer Hermann.

